

לעתים נדמה כי זו תמימותו של המשורר, כל משורר, המאמין כי במעשהו ובמלאכת השירה עובד הוא את נפשו ואת אלוהיו. אף-על-פי-כן קשה לראות כמאה שירים יפים, רובם-ככולם טובים מבחינה "ספרותית", ה- מתעלמים לגמרי מן הזמן ומן המקום—אף שכל עיסוקם הזמן והמקום, במובן המופשט ביותר של המושגים.

שוב אנו עוסקים בפריאה, ובחוסר התקוה, ובדרך כל בשר, ואולי אף בחוסר-התכלית של הקיום האנושי: "בעומק הלילות צומח פרח, / בחשאי זוחל ריחו. / צומח לאטו, צומח פרע / צמוח ובכה" (ע' 36, "בעומק הלילות").

מול ביטויי-שירה שיגרתיים למדי ("גם ב" יפה שבלילות מתים / לפתע כוכבים—ולא נודע, / כי באו אל קרבנו") מופיעים דימויים שאינם מנוצלים עד עומק אימתם: השורה הפותחת ב"עופות מרוטי-נוצה בחלומי" גמ- שכת אל השורה "למי הם מחכים, למי?"—

וזהו, כמובן, מיצוי הכח בתמונה הפותחת. חומסקי מרבה לעסוק בחלומות כשאיכותו ה"ורודה" של החלום מחליפה צבעיה, כאשר החלום מחליף את ה"מציאות". "ציב מפל עדיין החלום, / שהוא איתן כצוק בלב מדבר" (ע' 15).

שלילת התקוה שבחלום היא חלק משלילת האופטימיות בכלל: "מה ילד יום? מה ילד / יום? השאלה— / לתפארת המליצה בלבד" (ע' 27). למעשה, עיקורם של הפכים מתכנס העוקצני הוא מוטיב קבוע פחות או יותר בקובץ זה, והמסקנה הפשוטה והאחת היא שבעצם אין כל משקל להבדל התיאורטי בין יום ולילה (11), שקר ואמת (16), דממה וסערה (17), חשכה ואור (52), חוץ ופנים (51), וכדומה. "נושנה מקום, משנה מקום", אומר חומסקי, ואינו מנסה לחפש משמעויות נעלות ונשגבות—זהו המשך האווירה של קובץ-שיריו הקודם ודיון מחודש באיבוד ה"טעם שבחיים": "צל הרים כהרים, הרים כצלם... אם מורעלת הבאר—מה בצע בכל התמיהה: כיצד ומתי?" (ע' 18).

ספרו האחרון, "הרוח לא יקח", הוא ספר רענן, שהווי תמים ודשן מלפני כמה עשרות שנים זוכה בו לתיאור שובה-לב. בסגנון צלול ומקלח, טבעי ופשוט, מתאר כאן אלי-אב את שירתו בצבא הבריטי בימי מלחמת-העולם השניה. "ברצוני לתאר כמה רסיסים ולדלות כמה טיפות של חוויות ואירועים, אישיים ברובם, מים המלחמה", כותב המח-בר, אך למעשה לפנינו ביוגרפיה של דור שלם, ששאף לא רק לכלים חדשים כי אם לנוסח חדש, לא רק למטבעות חדשות כי אם ליציקה אחרת.

ניגוד קטבי קיים בין המזג האנגלי והישרא-לי, וכשהמחבר מתגייס לצבא הבריטי הרי שפע של חוויות, אי-הבנות והפתעות מר-עישות צפוי לו ולחבריו. אליאב מתאר את ההווי הצבאי על הפכים הקטנים של חיי יום-יום במחנה, ועל החוויות הקשות במלחמה והוא עושה זאת בהומור מלבב ובשובבות מהנה.

בהקדמה לספר הוא כותב: "ספר זה הוא סיפור על אדם-חייל צעיר-במלחמה, אדם ומשפחתו, אדם וחבריו, אדם ואהבותיו: אדם ביגונו ובשמחתו, בטוב וברע, בצחוק ובדמע—כל אלה במערבולת הגדולה והנו-ראה שנקראה מלחמת-העולם השניה".

מ. ג.

עד בלי ירח

ספרו הרביעי של דב חומסקי הוא קובץ עז-רושם בכמותו אם אמנם נכתב כולו לאחר ספרו הקודם, "אבק חוצות", ועם זאת נראה כי לא חלה אצלו התפתחות בתכנים או בצורות. אפשר אמנם שהמשורר חש כי לא מיצה את התחושות בספרו הקודם, ובכל-זאת תמיהה היא מהו אותו כוח עצום ומבעבע הדוחף את המשורר הלירי בעת כזאת—ובכל-עת—להתיחס שוב ושוב אל נבכי הנפש כאילו לא היה ולא נברא דבר מלבדה.

* דב חומסקי: עד בלי ירח (שירים); הקי-בוץ המאוחד, 1974; 101 עמ'.